

Szövegértési feladat

1940-ben jelent meg Veres Péter Gyepsor című kötete. Ebben a műben a két háború közötti szegényparasztság életét mutatja be az író. Megdöbbentő és egyben ijesztő az a kép, ami kirajzolódik ezekből az írásokból. A népi íróknak, köztük Veres Péternek is az volt a célja, hogy a többségi társadalom vegye észre azt, hogy milyen kilátástalan, riasztó nyomorban él a vidéki parasztság egy része.

Olvassátok el a szöveget, majd töltsétek ki az íráshoz kapcsolódó feladatlapot!

E B É D A G Y E P S O R O N (részletek)

Írta: VERES PÉTER

A Gyepsor a falu szélén van. Előtte szikes mezőség, amelyen mező helyett liba, disznó és tehénganaj. Utóbbiak persze csak amíg megszáradnak, mert akkor a Gyepsor lakói felszedik tüzelni. Igaz, tiltják az urak, különösen a megyeiek, mert soványodik a föld, de mit lehet itt tenni? A Gyepsor ősidők óta innen tüzel és a község urai meg a legelő birtokosság gazdái és csőszei nem merik magukra venni az átkot, ami rájuk hullna, ha szigorúan vennék a törvényt. A Gyepsor tulajdonképpen nem egy sor ház, mint gondolni lehetne, mert lassan-lassan kijebb nő. Időnként az így hasznavehetetlenné vált területet eladogatták olyan embereknek, akik megunták a szüleikkel, anyósukkal vagy testvéreikkel való veszekedést és építettek ide maguknak egy kis viskót. Ki milyet tudott. A nyomorúságnak is meg vannak a változatai. Az itt lakók persze földmunkások, illetve hivatalosan napszámosok.

A nagy többség olyan emberekből áll, akiknél nehezebben kerül meg egy malac, mint egy gyerek s néhol még tyúk sincs vagy ha akad is egy-kettő, olyan megbecsült jószágok, hogy az ágyra járnak tojni s kevesebbet éheznek, mint a gazdájuk.

Így van Dankóéknál is. A házuk a Gyepsor egyik legelhagyottabb háza. A faláról lemosta az eső a meszet, a tetőn a gyékény meg-megcsúszva, elül a káka fel van kunkorodva, hátul meg vastag zöld moha takarja a rothadást. A szegést lehordta a szél, a széldecszkákat elszíta a nap. A járókelők, ha idegenek, mindig fel-felnéznek s talán kijebb is húzódnak, nehogy véletlenül a fejükre essen egy kődarab. Csak a gyerekek játszadoznak gondtalanul alatta. A macskák, ha be akarnak menni, nem kell, hogy az ajtóra kerüljenek, amely egyébként szintén ki van fordulva a sarkából s szeles időben kellemetlenül nyikorog, hanem bemehetnek a tetőn is. A padláson persze kis, kerek lyukakat vert az eső, ahogy becsepeg s helyenként már a falban, úgy belül, mint kívül kékes-barna sávokban futnak le a beázás helyei.

Ez a Dankó is napszámos. A rokonai sok mindent értenek, de főleg, hogy „nem erre a világra való ember”. Amint sok mindent értenek, de főleg azt, hogy nagyon szegény és hogy sok a gyereke. Mert ha igazis, hogy felelősségérzés nincsen bennük, de valami rokoni összetartozás mégis kötelezi őket. Kellemetlen kötelességek hárulnak rájuk, a lelkiismeretüket háborgatja és az egész életüket feszélyezi, hogy éheznek s hogy segíteni kellene rajta, amíg nekik még van valamijük. S aztán, ha gyereke születik, az is nekik baj, ha halottja van, szintén. Ilyenkor nem lehet kibírni. Ezért legcélszerűbb az ilyen szerencsétlen rokonnal haragban lenni, mert ez felmenti az embert a kötelesség alól.

S haragot szerezni nem nehéz. Pár irigy szó, amit a koldus testvér vagy a felesége kiereszt a száján, vagy a meg nem fizetett kölcsön meghozza s azután már nem kell törődni az elveszett emberrel. Haragra már az is ok volt, hogy elvette ezt az asszonyt, aki lánynak olyan volt, mint egy debella s asszonynak olyan, mint egy tehén.

Dankó ugyanis odavan. Elment a Dunántúlra nyári hónapoknak a legnagyobb lánykájával.

Legalább ott kosztot kap. Hazaküldeni persze nem tud, mert majd a végén fizetnek, de legalább eszik. Hogy Sári hogy él itten a gyerekekkel, az az ő gondja. Dolgozzon ő is. Dankó nem tehet róla. Ő nem oka, hogy nincs kenyér. Annak se, ha nincs munka és annak se, hogy keveset fizetnek. Ő elment megint dolgozni és letette a gondot. Gondolkozzon az asszony.

Dankóné hát úgy él, mint az égi madarak. Járja a határt. Kölcsönt ő már nem kap, rég túl van a hitelképességen. Napszám nincs, mosás sem igen akad. Nem is igen adnának neki, mert piszkos, talán még tetves is, gondolják a gazdasszonyok és a boltosné naccságák, nehéz a keze meg minden, hát inkább csak a fúrge lecse-locsikat hijják, akik lánykorukban megszokták, hogy kell az úri házaknál dolgozni. Dankóné meg csak napszámos lány

volt. Meg aztán még attól is tartani lehet, hogy ellopná a fél kamrát a rongyos és éhes kölykeivel.

Úgy él hát, ahogy tud. Hajnalban fölkel, veszi a zsákot és megy ki a határba. Egyszer szikfűvet szed, máskor bolondítót, nadragulyát, vad mályvalevelet, mikor minek az ideje. Ha a meleg záporok kihozzák a gombát, azt szed. Rendszerint déltájban jön haza. A gyerekei addig ott hancúroznak mosdatlanul, fésületlenül egy ingben, félpucéron az udvaron, a gyepen, ha jó meleg van fürdenek a gödrökben. Ha van kenyér vagy görhe, esznek, ha nincs, várnak, sírnak és veszekednek. A kicsik a nagyobbakon kuncognak.

Most beléndeget hozott Dankóné. A napokban zápor volt és igen buján nőtt egy gulyatelken. Tele a zsákja, még a kötője is megtömve. Alig fér be a kisajtón. Lehet vagy harminc kiló. Ledobja a pitarba, kiteríti a nedves hűvös földre, leül pihegve a küszöbre és átkozza a kölyköket a rendetlenség miatt. A nagyobb lányokat, hogy miért nem gondolnak a kicsikre. Összepszoktak mindent, csupa bűdösség az egész ház. Meg kellene őket verni, de el van fáradva, majd később. Azok meg követelőznek, hogy adjon kenyeret. Nem hiszik, hogy nincs. Fölnyitja nekik a ládát, az egyedüli helyet, ahová még be lehet valamit zárni. Most menni kell, eladni a dudvát és hozni valami ennivalót. Ő maga is éhes. Két görhét tett a zsebébe, azon volt meg máma. S mert nehéz volt a terhe, nagyokat ivott a mezei kutakból.

Veszi hát és viszi a zsidóhoz. Jó napja volt ma. Hetven fillért keresett. Elhatározza, hogy egye meg a fene, csinál egy kis jobb ebédet. Vesz a székben egy negyed kiló tehénfaggyút, — boldogabb időkben szappant főztek belőle —, hozzá tíz deka valódi disznózsírt, olyant, amelyikben a hentes már kolbászt és pecsenyét süített, nagyon finom ízű és igen olcsó és főz egy kis tört krumplit. Sója, paprikája most van, ami pénze megmaradt, azon meg vesz mindért krumplit, a legolcsóbbikból, a valódi takarmánykrumpliból, abból többre telik. A zsidótól a hentesig pár percnyi út. Ez alatt csinálta meg a számadást, hogy miből mennyire telik a pénzből.

Felfrissülve sietett hazafelé. Még beszélgetni is csak rövid időre állott meg pár helyen. Magafajta koldusokkal persze, mert vele már nem igen áll szóba másféle ember. Főleg a lelőhelyekről érdeklődtek tőle, de nem árulta el, mert délután még hozni akart egyszer, ha addig ki nem rabolják a helyet.

Lelkendezve várták otthon. Akár az öreg fecskét az eresz alatt a pocos szájú fiókák. „Na, menjetek tűzrevalóért, én meg hámozok krumplit” — mondta nekik. Azok elszaladtak a mezőre és szedtek egy-egy kötő vagy csak ingalj ganét.

Dankóné ezalatt a küszöbön átkozódott. Szidta a boltost, mert rossz krumplit adott. Fekélyes volt és poshadt, felét elkeltett hányni s mire meghámozta vörös majd kékesbarna színt játszott. Mindegy, már régen nem ettek meleg ételt, málén és rozskenyéren tengődtek, néha főzött egy kis köménymagos levest, köménymag és zsír nélkül, teát minden nélkül, ezerédessevel édesítve, paszulyt hagymával, de zsír nélkül vagy lebbencslevest, krumpli és szalonna nélkül. Most jóllaknak egyszer. A faggyúval összesütött pecsenyészírnak csuda jó szaga volt, betöltötte az utcát. A gyerekek ott lebzseltek a katlan körül, fújták a tüzet, minden pillanatban belenyúltak egy csorbaszélű fakanállal a kondérba, megnézni, hogy megfőtt-e már. Amit megnéztek megették félnyersen. Az anyjuk hiába veszekedett, nem ért semmit. Különben is neki dolga volt. Rendbe hozta a házat és megfésülködött, mert a zsák lecibálta a kontyát. Közben ájtott a szomszédasszony. Az is ilyen szegény, legföljebb, hogy van egy kotlóalj csirkéje és néhány piszkos csőrű kacsája lézeng a gödrökben. Gyerekei nincsenek, de viszont háza sincs. Lakó a szomszédház gazdájánál, egy öregasszonynál, aki hat gyereke mellett úgy él, mint az égi madarak, meg mint Dankóné, a határból. Ő jobban él, mert az ura is itthon van és néha mégis keres valamit. Ő is odavolt, de csak egy hát tőzegganét hozott, mert nem talált egyebet. Egy helyen talált pár bokor szekfűgombát, most aziránt érdeklődik, hogy mennyiért és hol lehetne eladni.

Már ennének, de ez a bfbic (így hívják a többiek) nem akar elmenni, a krumpli megfőtt, a gyerekeket alig bírja visszatartani. Ideje, hogy menne már, mert a szegény ember restell idegenek előtt enni. Szégyelli a gyerekek falánkságát, a marakodásukat, a silány ételt, meg azt, hogy nem illik enni, ha a vendéget nem hívhatjuk meg. A szomszédasszony

ugyan többször is mondta, hogy csak egyenek, ő már megebédelt (nem volt igaz, egy szelet kenyeret vágott be), de mégis csak köntörfalaztak. Azonban, mivel a krumpli nem várhat, mert megmered és mert már a jó hagymás, paprikás, peccenyeszagú zsírt is rátette, a faggyútepertőt is rászórta, hát csak hozzáfogtak.

A pitar földjén tálaltak. Tavasztól őszig ez az asztal. Ami különben nem fontos, csak legyen mit enni. S az sem, hogy a tálalás csak annyiból állott, hogy a három kisebb gyerekeknek rakott egy csomót egy összevert lemeztálba, a másik három meg az anyjával a kondérból evett. A kicsik leültek a földre a tányér mellé, de a legnagyobb a lába közé vette, hogy biztosítsa magának a tepertőket, meg a kikaparást. Ezen összevesztek. Panaszkodtak az anyjuknak, hogy Böske mind kieszi a tepertőt. Emiatt az anyjuk a fakanállal a fejükre vert párat. Piszkos könnyük felvegyült a krumplival.

Megették egy cseppig. Nagy szörnyiségére a szomszédasszonynak, aki kákabélű kis asszonyka.

S még a kondér alján is összevesztek, hogy ki kaparja **ki**. A nagy sárga macska, amelyik előkerült valahonnan s már csak a fekélyes és főtlen krumplikat kapta, amit kihajigáltak.

A gyerekek jóllaktak és elszédtek. Dankóné is vette a zsákot. Izgatta a lelőhely, hogy valaki rátalálhat. A szomszédasszony meg átment a harmadik szomszédba egy módosabb asszonyhoz és elmesélte, hogy micsoda falás ment végbe Dankóéknál. S együtt állapították meg, hogy nincs mit sajnálni őket, egye meg a fene a **bélüket**, nincsen beosztásuk, megennék azok a világot. Amikor van, ugyan van, télben meg kornyadoznak... Ó!... Ó!...